

Жаш педагог Канжарбек Алдашев

КОЛДОГУ БАР МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРДҮ ПАЙДАЛАНЫШЫБЫЗ КЕРЕК

Бүгүнкү күндө жаштарыбыздын басымдуу бөлүгү билим издеп чет өлкөлөргө кетүүдө. Бирок, билим алуу убактысы бүтсө дагы барган жеринде иштеп калган жаштарыбыз ондоп саналат. Алардын арасында алган билимин, тажрыйбасын Мекен үчүн, элим үчүн кызмат кылам дегендер да жок эмес. 5 жылдан бери Германиянын Манхайм шаарында жашап, *Alanus Hochschule Institut für Waldorfpädagogik, Inklusion und Interkulturalität* институтунан педагогика боюнча магистратурасын аяктап келген, жаш педагог Канжарбек Алдашов Ысык-Көл областынын Ак-Суу районунун Кереге-Таш айылынын тургуну.

Чет өлкөдө билим алууңузга эмне себеп болду?

Мен Германияга Freunde der Erziehungskunst эл аралык уюм аркылуу баргам. Бул Bundesfreiwilligendienst (BFD) Германиядагы 1 жылдык ыктыярчылардын программасы. Программа аркылуу барганда окуу жайга тапшырганга дагы чоң мүмкүнчүлүк болот. Бир жылдык программа менен ыктыярчы болуп баргандан кийин, немистердин билим берүү тармагына аралашып калдым. Бир жыл ичинде алардын окуу системасына абдан кызыктым. Окутуу ыкмалары, окуучулар менен иш алып баруусу, окутуу өзгөчөлүктөрү мени андан ары окуумду улантууга, ал жакта окуп калууга себеп болду. Акыркы убакытым толук Германияда өттү. Дагы 5 жыл калсам, анда ошол жакта отурукташып калышым керек болуп калат. Убакытымды, энергиямды ал жакка жумшаган болом. Ошол себептен, алган билимимди, тажрыйбамды өз мекениме жумшагым келди. Эгер азыр келбесем бир аз убакыттан кийин кеч болоорун байкадым. Ошондуктан окуумду бүтүрүп, мекенимди көздөй сапар алып келе бердим.

Биздин өлкөдөгү билим берүү системасы менен Германиянын билим берүү системасынын айырмачылыгын байкай алдыңызбы?

Алар менен аралашып жүрүп көп нерсени биз да алып колдонсок болоорун байкадым. Албетте, Германия менен Кыргызстанды салыштырууга болбойт. Анткени жайгашкан аймагы, климаты, социалдык абалы, экономикалык абалы, дини, салты маданияты башка. Окуу системасы да өзүлөрүнүн жашоо шартына ылайыкташып түзүлгөн. Бирок, биз алып колдончу ыкмалары абдан көп. Биз алардыкын алган менен өзүбүзгө ыңгайлаштырып алып колдонуу өтө маанилүү. Кеп көчүрүп алууда эмес. Ал нерселерди биздин аймакка интеграциялаштыруу же ылайыкташтырып алууда.

Германиядагы билим берүүдө кандай тажрыйбаларын колдонсок болот?

Биз негизинен жасаган ишибизден жыйынтык чыгарышыбыз өтө маанилүү. Колдогу бар мүмкүнчүлүктөрдү пайдаланышыбыз зарыл. Мисал иретинде немистер колдонуп жүргөн тажрыйбаны да колдонуп көрсөк болот. Салыштыра келгенде биздин күнүмдүк колдонуп жаткан мектептердеги расписание. Бир күндүк эле сабактардын түзүлүшүн байкаса болот. Биздин өлкөнү алсак күнүмдүк расписаниеде оор сабактар коюлган мисалы: математика, физика, химия анан кыргыз тил жана башка. Бир күндүк расписание менен түзүлгөн бул сабактар балдардын кабыл алуусуна оордук кылат. Ал эми немистердин мектеби **“толкун ыкма”** деген методду колдонушат. Бул ыкма боюнча расписание бир оор сабак, бир жеңил сабактан түзүлөт. Мисалы: математика анан музыка кайра физика анан сүрөт ушул сыяктуу. Бир оор, бир жеңил сабактан түзүп алышкан. Анткени балдар ортодо тыныгуу алыш керек, сабактар оор болсо бала кабыл ала албай калат. Бала кабыл албаса натыйжасы аз болот. Ошол эле учурда окуучуларга үйдөгүдөй атмосфера түзүп берүү да маанилүү. Азыркы учурда балдардын окууга кызыкпай калганына байланыштуу оюн менен айкалыштырып, жаратылышка чыгарып окутуу сыяктуу эрежелерди колдонсок да болот. Балдарды көбүрөөк өзүлөрүнө тапшырмаларды жасатып окутсак да оң натыйжасын берет. Теорияны азайтып, көбүрөөк практикага басым жасаганыбыз да абдан маанилүү. Биз башка өлкөдөн тажрыйба алсак да, өзүбүздүн улуттук баалуулуктарыбызды колдонсок деген ойдомун. Биздин жашаган аймагыбыз, климатыбыз, каада-салтыбыз, маданиятыбыз, динибиз, тилибиз, тарыхыбыз бизге маанилүү. Булардан керектүү жерлерин алып колдонуп, өзүбүздүн жашообузга керектесек да жакшы жыйынтыгын берет.

Эскини жаңылап колдонсок ашыкча чыгым болбойбуз. Колдо турганды колдоно берели.

Мугалимдер үчүн Германиянын кайсыл методикалык колдонмолорун сунуш кыласыз?

Мугалимдер саат менен иштесе да жардамы чоң. Жетишип, так окутканга чоң мүмкүнчүлүк болот. Окуучуларды топ менен же экиден, жалгыздан, көбүрөөк иштетип иш алып барганы да жакшы жыйынтык берет. Германияда үч бурч ыкманы колдонот. Ал мугалим, окуучу жана ата-эне. Бул бири-бири менен өтө тыгыз байланышкан методика. Окуучу үйүндө айта албаганын мугалимге айтат, же тескерисинче мугалимге айта албаганын ата-энесине айтат. Бул учурда мугалим - ата-эне абдан тыгыз иштешет. Баланын кемчиликтери же жетишкендиктери боюнча иш алып барышат. Эгер кандайдыр бир көйгөйлөр, түшүнбөстүктөр болсо биргелешип чечишет. Балага бир тараптуу багыт эмес, эки тараптан багыт берип жол көрсөтүү менен иш алып барышат. Бир айда бир жолу ата-эне, мугалимдин чогулушу болуп турат. Ар бир балага өзгөчө көңүл буруп, баардык тарабынан талкуу, анализ кылып жыйынтык чыгарышат. Бул аркылуу окуучуну толук кандуу көзөмөл кылып, эмне менен алек болоорун жана жетишкендиктерин, келечекте ким болоорун билип, багыт берип турушат.

Дистанттык технологиялар аркылуу окутуу тууралуу оюңуз кандай?

Жашоо шартка байланыштуу дистанттык окуу – бул азыркы учурдун талабы. Бирок бул нерсенин да жакшы жагын кабыл алып улантып кеткенибиз туура. Оффлайн окутуу биринчи кезекте турушу шарт. Ал эми аралыктан окутуу бул биздин кошумча куралыбыз катары колдонгонубуз маанилүү.

Мугалимдердин статусун көтөрүү үчүн ата-энелер менен кайтарым байланыш уюштуруунун жолдорун айта кетсеңиз?

Мугалимдердин статусун көтөрүү азыркы учурда бизге абдан керек болуп турат. Окуучулардын билим деңгээли мугалимден көз каранды. Германияда эмне үчүн **МУГАЛИМ** барктуу. Анткени, алардын эмгеги окуучулардын жетишкендиктеринде. Ата-энелер балдарынын ийгиликтүү жыйынтыгын көрүп, мугалимди баалап барктаганга милдеттүү. Бул жерде ар кандай факторлордун таасири дагы эске алынат. Биринчиден, экономикалык абалы, жашоо-шарты маанилүү. Финансылык муктаждыгы жок мугалим изденүүгө аракет кылат, ишин толук берилип аткарат. Биз бул жагынан да

ойлонушубуз керек. Экинчи жагы, мугалимге берилген дем-күч дагы мугалимди кубаттандырып турат. Ошондой эле билим берүү башчылары тарабын алкыш айтып колдоп туруу. Министрлик, областтык, райондук башчылар, директорлор тарабынан байма-бай ыраазычылык сөздөр, баракчалардын берилип туруусу дагы, өзгөчө жыйынтыкка алып келет. Ар бир мугалимге дыкат мамиле кылып, жасаган ишине көңүл бурулуп турса, статусунун жогорулашына стимул болот. Мындай нерселерди көргөн ата-эне дагы кош көңүл карабай мугалимди баалап, барктаганга өтөт. Башка мамлекеттер сыяктуу эле, мугалимди сөзсүз колдогонго милдеттүү боло баштайт.

Учурдагы тарбия маселесине токтолсок.

Азыркы учурда бала тарбиясы өтө актуалдуу, анткени өзүбүз билгендей коомубуздагы ар кандай чөйрөлөр баланын психикасына таасирин тийгизип, керек болсо башка жолго да буруп жаткан учур. Биз бул үчүн замандын талабына жараша ыкмаларды гана колдонуубуз туура. Бизде биринчи кезекте миграция маселеси турат. Ата-энеси чет мамлекетке иштеп кеткендердин балдары туугандарында калган, бирок алар балдарга канчалык жоопкерчилик алганы белгисиз. Биздин коомдо тарбиячы адистердин мааниси өтө чоң. Азыркы учурда бизге кесипкөй адистерибиз керек. Кандай бала бакча болбосун атайы тарбиячы адис кабыл алынып иштесе жакшы жыйынтыгын берет. Балдар менен иш алып баруу, ойнотуп тамагын берип коюу эле эмес, балдардын жөндөмүн өстүрүү, келечекте туура коомду түзгөндөй тарбия алышы керек. Адис тарбиячы болсо бул нерселерди жасай алат жана балдардын аң-сезимин туура жолго сала алат. Ошондуктан атайы тарбиячы адистигин жандантуу абдан маанилүү.

Сапаттуу билим алуу үчүн окуучу эмнеге көңүл бурушу керек?

Учурда сапаттуу билим алуу үчүн окуучуда мүмкүнчүлүктөр өтө көп. Биз алгач балдарга күнүмдүк графигин туура түзүп беришибиз керек. Андан соң багыт көрсөтүүбүз абдан маанилүү. Бала өзүнүн багытын тапканда гана ийгиликке жетишет. Кайда барып, эмне кылаарын билген бала туура эмес жолго барбайт. Күнүмдүк кыла турган иши жок болгон үчүн, бала эмне кылаарын билбей өзү билемдик кыла баштайт.

Кызыктуу маегиңизге рахмат. Эли-жерибиз үчүн кызмат кылып жүрө бериңиз.

Маектешкен Кыргыз билим берүү академиясынын ага илимий кызматкери Мансапова Гулира